

SEYYİD ALİ RİZÂ EFENDİ

MECÂMİ'U'L- MEHÂSİN

HAZIRLAYAN: NESİBE KABLÂNDER



Bu PDF dokümanı, kitabın bir kısmını içermektedir.
DBY okurları için özel olarak oluşturulmuştur.

“dün” den öğrendikleriyle
“bugün”ü yaşamak
“yarın”ları aydınlatır.



“dün” den öğrendikleriyle
“bugün”ü yaşamak
“yarın”ları aydınlatır.

© 2026, DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI™

Tüm hakları saklıdır. Kaynak gösterilerek tanıtım amacıyla ve araştırma için yapılacak kısa alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir şekilde kopya edilemez, elektronik ve mekanik yolla çoğaltılıp, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

DBY: 506

Edebiyat: 279

ISBN 978-625-8686-18-0

Sertifika No: 52315

Baskı Tarihi: İstanbul, 2026

Müellif: Seyyid Ali Rızâ Efendi

Hazırlayan: Nesibe Kablander

Editör: Ali Öztürk

Dizi Editörü: Furkan Öztürk

Yayın Yönetmeni: İrfan Güngörür

Baskı Hazırlık: DBY Ajans

Baskı/Cilt:

Birlik Fotokopi Baskı Ozalit ve Gıda San. Tic. Ltd. Şti.

(Sertifika No: 52846)

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI / Library Cataloging-in-Publication Data (CIP)

Seyyid Ali Rızâ Efendi

Mecâmi'ü'l-Mehâsin

Hazırlayan: Nesibe Kablander (Dr.), Editör: Ali Öztürk (Prof. Dr.)

İstanbul : DBY Yayınları, 2026.

148 s. ; 13,5 x 21,0 cm ___ (DBY Yayınları ; No. 506) ___ Dizin var.

ISBN 978-625-8686-18-0

1- Edebiyat 2- Türk-İslam Edebiyatı



DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI

Ankara Caddesi, Ünal Han No: 21/4

Cağaloğlu, Eminönü - Fatih / İstanbul

www.dby.com.tr • dby@dby.com.tr

Tel.: +90 212 526 98 06

İçindekiler

Giriş	7
Ali Rızâ Efendi'nin Hayatı Hakkındaki Bilgiler	7
Mecâmi'ü'l-Mehâsin	10
Mecâmi'ü'l-Mehâsin'in Dil ve Üslup Özellikleri.....	12
Mecâmi'ü'l-Mehâsin'in Muhtevası	15
Eserin Bölümleri Hakkında Detaylı Bilgiler	17
Birinci ders: İlim tahsili hakkındadır.....	17
İkinci ders: Zekâ (anlama gücü, kavrayış yeteneği) hakkındadır. ...	18
Üçüncü ders: Ahlâkın faziletleri ve güzel nitelikler hakkındadır. ...	19
Dördüncü ders: İmâm Şâfi'nin hikmetli sözleri hakkındadır.....	19
Beşinci ders: Duanın faziletleri hakkındadır.....	20
Altıncı ders: Az yemek hakkındadır.....	21
Yedinci ders: Gâzî Mahmûd Şâh'ın hikâyesi hakkındadır.	22
Sekizinci ders: İbrâhim b. Edhem'in (ö. 161/778) hikâyesi hakkındadır.	24
Dokuzuncu ders: Semâvî kitaplar hakkındadır.....	24
Onuncu ders: Kelâmın te'lifi hakkındadır.	25
On birinci ders: Güzel beraberlik ve meclis arkadaşlığı hakkındadır.	25
On ikinci ders: Hocanın/öğretmenin hakkına dairdir.....	27

On üçüncü ders: Güzel sesin etkisi hakkındadır.....	28
On dördüncü ders: Kemâl ve ma‘rifet (ilim, irfan) kazanma hakkındadır.....	29
On beşinci ders: İlmin fazileti hakkındadır.....	30
On altıncı ders: İnsanın yaratılışı hakkındadır.....	33
On yedinci ders: Kâinatın yaratılışı hakkındadır.....	35
On sekizinci ders: Hırs hakkındadır.....	35
On dokuzuncu ders: Cüneyd-i Bağdâdî'nin (ö. 297/909) hikâyesi hakkındadır.....	36
Yirminci ders: Komşuların hakkına dairdir.....	37
Yirmi birinci ders: Kalbin genişletilmesi hakkındadır.....	38
Pend-nâme.....	38
Mecâmi‘u'l-Mehâsin'de Tespit Edilen Kaynaklar	41
Manzum kaynaklar.....	42
Türkçe.....	42
Arapça.....	51
Farsça.....	52
Mensur kaynaklar.....	57
Sonuç	59

METİN

Metin Tesisiyle İlgili Hususlar	63
Transkripsiyonlu Metin	67
Kaynakça	137
Dizin	147

Giriş

Ali Rızâ Efendi'nin Hayatı Hakkındaki Bilgiler

Seyyid Ali Rızâ Efendi, isminin önündeki soy ünvanından da anlaşılacağı üzere Hz. Peygamber'in nesebinden gelen bir aileye mensuptur. Ali Rızâ Efendi'den müstakil olarak bahsedilen bir eser tespit edilememiştir; fakat İlmî mahlasıyla şiirler de yazmış olan babası Abdurrezzâk Efendi hakkında, özellikle *Sefîne-i Evliyâ*'da geniş bilgi mevcuttur. Hüseyin Vassâf'la (ö. 1929) Abdurrezzâk Efendi (ö. 1907) arasında derin bir muhabbet ve kuvvetli bir dostluk bulunduğu Vassâf'ın bu kısımda verdiği bilgilerden açıkça anlaşıldığı gibi, Vassâf bu hususu ayrıca da vurgulamıştır.¹ *Sefîne-i Evliyâ*'daki bilgiler incelendiğinde, babasının biyografisi üzerinden Ali Rızâ Efendi'nin hayatına dair şu malumata ulaşılmaktadır:

¹ Hüseyin Vassâf'ın 1925 senesinde tamamlandığı *Sefîne-i Evliyâ* isimli eseri, tarikat silsileleri ve mutasavvıfların biyografilerine yönelik hacimli bir kaynaktır. Mehmet Akkuş ve Ali Yılmaz tarafından hazırlanıp beş cilt olarak basılan eser, çalışmamızın biyografi kısmındaki ana kaynağımızdır. Hüseyin Vassâf ve eserleriyle ilgili bilgi için bk. Osmânzâde Hüseyin Vassâf, *Sefîne-i Evliyâ*, haz. Mehmet Akkuş-Ali Yılmaz, Kitabevi Yayınları, İstanbul 2006, C. 1, XXI-XXX. *Sefîne-i Evliyâ*'nın tamamlanma tarihiyle ilgili bilgi için bk. Osmânzâde Hüseyin Vassâf, *Sefîne-i Evliyâ*, C. 1, s. XXXV.

Ali Rızâ Efendi'nin şeceresi, Hz. Hüseyin'in oğlu olan İmâm Zeynelâbidîn'e (ö. 94/712) dayanmaktadır. Dedelerinden Seyyid Muhammed Efendi 1055/1645 yılında Şam'dan Erzurum'a göçmüştür. Bir süre sonra burada nakîbüleşraf kaymakamlığı görevinin Ali Rızâ Efendi'nin ailesine verildiği anlaşılmaktadır. Nitekim dedesinin babası Şeyh Seyyid el-Hâc Muhammed Efendi, dedesi Şeyh Gedâyîzâde Muhammed Efendi (ö. 1282/1865) ve babası Abdurrezzâk Efendi bu görevi yürütmüşlerdir.¹ Babasının vefatından sonra da bahsedilen vazife Ali Rızâ Efendi'ye verilmiştir. Yani Erzurum nakîbüleşraflığı bu aile içinde babadan oğula intikal ederek devam etmiştir ve anlaşıldığı kadarıyla Erzurum nakîbüleşraf kaymakamlarının sonuncusu Ali Rızâ Efendi olmuştur. Kaynaklarda annesinin kim olduğu ve Ali Rızâ Efendi'nin hangi tarihte dünyaya geldiği hakkında bir bilgiye ulaşılamamıştır.

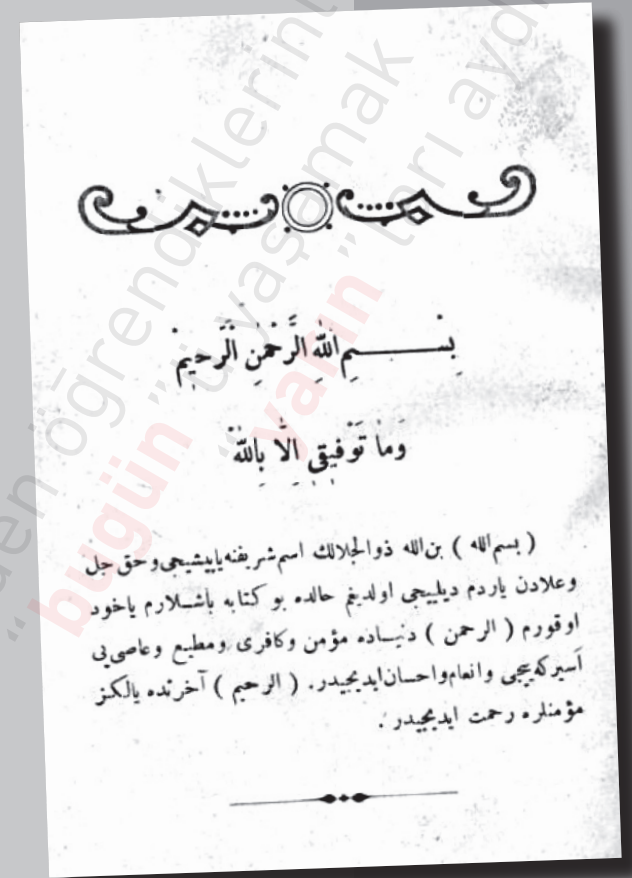
Babası hakkındaki malumatla devam edelim: 1258/1842 yılının sonlarına doğru Erzurum'da dünyaya gelen Abdurrezzâk Efendi hem ilmî yönden güçlü bir tahsil görmüş hem de tasavvufî sahada irfanını derinleştirmiştir. Vassâf, Mevlânâ'nın (ö. 672/1273) *Mesnevî*'sinden mezuniyet aldığı bilgisini de vermektedir.² Medrese tahsilinden sonra bir dönem Erzurum'daki Ahmediyye Medresesi'nde müderrislik de

¹ Osmânzâde Hüseyin Vassâf, *Sefîne-i Evliyâ*, C. 2, s. 293-294.

² Osmânzâde Hüseyin Vassâf, *Sefîne-i Evliyâ*, C. 2, s. 293-294. Bu bilgi, irfan mektebi olarak görülen *Mesnevî*'yi baştan sona mana derinliklerini anlayarak okuduğunu ve başkalarına da bunları anlatacak seviyeye eriştiğini ifade etmektedir. Aşağıda bahsedildiği üzere Vassâf, daha sonra İstanbul'da *Mesnevî* okuttuğunu da kaydetmiştir. Mezkûr malumat değerlendirildiğinde *Mesnevî* okuyan ve anlam derinliklerine nüfuz ederek açıklayıp yorumlayan *Mesnevî*hânlar, dinleyenlere manevî eğitim kurumu niteliğinde nefis terbiye ve ahlâkî olgunluk kazandırmaya hizmet eden bir geleneğin müntesipleridir. Konu hakkında detaylı bilgi için bk. Bilal Kemikli, "Mesnevi ve Türk İrfanı: Mesnevihanlık Geleneği", *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C. 16, S. 2, 2007, s. 1-20.

MECÂMÎ'U'L-MEHÂSİN

TRANSKRİPSİYONLU
METİN



MECĀMĪ‘U’L-MEĤĀSİN

Edebî, ictimā‘î, ahlākî bir risāle-i merġübedir.

Teşnegān-ı ‘irfān olan mekteb talebesiyle ‘umūm Müslimānlara maḥşūşdur.

Mü‘ellifi

Erzurūm Naḳībū’l-eşrāf Kā‘im-maḳāmı
es-Seyyid ‘Alī Rızā

Der-sa‘ādet

1330 – 1332

Şems Maḥba‘ası

Bāb-ı ‘Ālī caddesinde numero 43

[3]

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿وَمَا تَوْفِيقِي إِلَّا بِاللَّهِ﴾¹

Bismillāh: Ben, Allāhu Zü’l-celāl’iñ ism-i şerīfine yapışıcı ve Ḥaḳḳ Celle ve ‘Alā’dan yardım dileyici olduğum hâlde bu kitāba başlarım yāḥūd okurum.

er-Raḥmān: Dünyāda mü‘min ü kâfiri ve muḥṭ u ‘āşiyi esirgeyici ve in‘ām u iḥsān edicidir.

er-Raḥīm: Āḥiretde yalnız mü‘minlere rahmet edicidir.

[4]

BİRİNCİ DERS

DER-BEYĀN-I TAḤŞİL-İ ‘ULŪM

﴿وَفَوْقَ كُلِّ ذِي عِلْمٍ عَلِيمٌ﴾² Kāle’llāhu Te‘ālā fi Kelāmihî’l-Ḳaḍīm “Her bir ‘ilm şāhibiniñ fevḳında dünyāda ‘ilm şāhibi vardır.”

﴿وَعَلَّمْنَاهُ مِنْ لَدُنَّا عِلْمًا﴾³ Kāle’llāhu Te‘ālā ‘Azze ve Celle “Ben ‘azīmü’ş-şān, Hızr ‘aleyhi’s-selāma ‘ilm-i ledünnümüzden ‘ilm ta‘līm buyurdum.”

¹ “Başarım ancak Allah’ın yardımı ile dir.” Hüd 11/88, nâkıs iktibas.

² “Her ilim sahibinin üstünde daha iyi bir bilen vardır.” Yûsuf 12/76, nâkıs iktibas.

³ “Kendisine tarafımızdan bir ilim öğretmiştik.” Kehf 18/65, nâkıs iktibas.

Çâle Resûlullâh şallallâhu te‘âlâ ‘aleyhi ve sellem “طلب العلم”
“Her müslim ve müslime için ‘ilm-i hâli
öğrenmek farz-ı ‘ayndır.

Ve fi hadîşin âhâr² “اطلبوا العلم من المهد إلى اللحد” “Beşikden
mezâra kadar ‘ilm tahşîl edîñiz.”

Ve fi’l-hadîş³ “رتبة العلم أعلى الرتب” “İlm rütbesi rütbeleriñ eñ
‘âlisidir.”

‘İlm lafzı üç harfden ‘ibâretidir. Birincisi “ع”, ta‘ aba işâretidir;
bi-ma‘nâ zahmet ü meşakkât. İkincisi “ل”, lezzete işâretidir; [5]
oçuyup yazmak vâsıtasıyla zevk-yâb ve behre-dâr olmaçdır. Üçün-
cüsü “م”, bi-ma‘nâ mülke ve mağabbete işâretidir; ya‘nî tahşîl-i
ma‘ârif sâyesinde birtakım lâ-yu‘add ve lâ-yuhşâ âmâline nâ‘il
olduğu gibi ve hem de dâreynde feyz-yâb olmaya bâ‘iş ü bâdî
olacağı bedîhîdir.

Ve fi’l-hadîş⁴ “العلم أوله مرٌّ من البصل وآخره حلو من العسل” Ya‘nî;
“İlmiñ evveli şoğandan acı ve âhiri baldan tatlıdır.”

¹ “İlim talep etmek bütün Müslüman erkek ve kadınlara farzdır.” Bu rivayetle il-
gili bilgi için bk. Aclûnî, *Keşfü’l-Hafâ*, çev. Mustafa Genç, Beka Yayıncılık, İstan-
bul 2019, C. 3, s. 79-82, hadis no: 1665 (Eserde başlık olarak alınan metinde
مسلمة kısmı yoktur; fakat rivayete dair genişçe bilgi verilen sayfa aralığının son-
larında bu ilaveyle nakledilmesi hakkında da bilgi bulunmaktadır).

² “Beşikden mezara kadar ilim talep edin!” Hadis olmayıp bir vecize olduğu
anlaşılan bu sözle ilgili bilgi için bk. Mehmet Yılmaz, *Edebiyatımızda
İslâmî Kaynaklı Sözler -Ansiklopedik Sözlük-*, Enderun Kitabevi, İstanbul
1992, s. 127.

³ “İlim rütbesi rütbelerin en yücesidir.” Bu söz de bir vecizedir. Bk. Mehmet Yıl-
maz, *Kültürümüzde Arapça ve Farsça Asıllı Vecizeler Sözlüğü*, C. 2, Sütun Ya-
yıncıları, İstanbul 2008, s. 762.

⁴ “İlmin evveli şoğandan acıdır ama sonu baldan tatlıdır.” Kaynaklarda hadis
olarak değil, kelâm-ı kibar olarak geçtiği tespit edilmiştir. Bk. Nizâmüddin
Nisâbü’rî, *Garâibü’l-Kur‘ân ve Regâibü’l-Furkân*, thk. Zekeriyâ Umeyrât,
Dâru’l-Kütübî’l-İlmiyye, Beyrut 1416/1996, C. 1, s. 594. Ayrıca bk. Yılmaz,
Kültürümüzde Arapça ve Farsça Asıllı Vecizeler Sözlüğü, C. 1, s. 335.

Kaynakça

- Abdullah Salahaddîn-i Uşşâkî, *Hz. Ali Dîvânı Tercümesi*, haz. Ali Öztürk,
Araştırma Yayınları, Ankara 2013.
- Abdullah, Fevziye, “Muallim Naci ile Recaiâde Ekrem Arasındaki Müna-
kaşalar ve Bu Münakaşaların Sebep Olduğu Edebî Hâdiseler”, *Türki-
yat Mecmuası*, C. 10, 1953, s. 159-200.
- Aclûnî, *Keşfü’l-Hafâ*, I-IV, çev. Mustafa Genç, Beka Yayıncılık, İstanbul 2019.
- Adak, Abdurrahman, *Za’fî-i Gülşenî Hayatı, Eserleri, Edebî Şahsiyeti ve
Dîvânının İncelenmesi*, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bi-
limler Enstitüsü, Ankara 2006.
- Ak, Coşkun, *Bağdatlı Rûhî Dîvânı, Karşılaştırmalı Metin*, C. I, Uludağ Üni-
versitesi Yayınları, Bursa 2001.
- Akat, Davut, “Şem’î Şerh-i Baharistan (Giriş-Metin)”, Yüksek Lisans Tezi,
Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa 1999.
- Akgündüz, Murat, “Mevlevîlik ve Osmanlı Padişahları”, *Harran Üniversi-
tesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2007, S. 18, 37-44.
- Aktaş, Hasan, *Klasik Türk Şiirinde Edebî Sanatlar*, Yort Savul Yayınları,
Edirne, t.y.
- Allahverdiyev, İbrahim, “Abdurrahmân Câmî ve Tasavvufî Görüşleri”, Dok-
tora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2009.
- Anay, Harun, “Devvânî”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C. 9,
İstanbul 1994, 257-262.

- Arpaydın, H. Yunus, “İctihad”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C. 21, İstanbul 2000, 432-445.
- Arısoy, Şeyda, “Sa’dî-yi Şîrâzî’nin Gazelleri ve İncelemesi”, Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2023.
- Arpaguş, Sâfî, “Mevlâna Celâleddin Rûmî (1207-1273)”, *İSTEM*, 2007, Yıl: 5, S. 10, s. 91-111.
- Asaf Hâlet Çelebi, *Molla Câmî: Hayatı-Şahsiyeti-Eserlerinden Parçalar*, Kanaat Kitabevi, İstanbul 1940.
- Aşkar, Mustafa, *Niyazi-i Mısri ve Tasavvuf Anlayışı*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1998.
- Atila, Mustafa, “Muslihuddîn Mustafâ Sürûrî Şerh-i Divân-ı Hâfız (İnceleme-Metin-Sözlük)”, Doktora Tezi, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır 2019.
- Attâr-ı Nisâbüri, Ferîdüddîn Muhammed b. İbrâhîm, *Pend-nâme ve Bî-ser-nâme*, haz. Ahmed Hoşnûvîs, İntişârât-ı Kitâbhâne-i Senâi, Tahran 1362.
- Aybakan, Bilal, “Şâfîi”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C. 38, İstanbul 2010, 223-233.
- Ayçiçeği, Bünyamin, “Bûsîrî (ö. 696/1297?)’nin Kasîdetü’l-Bürde’sinin Diyarbakırlı Mehmed Said Paşa (ö. 1308/1892) Tarafından Yapılan Mensur ve Manzum Tercümesi”, *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi* 15, İstanbul 2015, 27-102.
- Balcı, Musa, “Attâr ve *Pendnâme*’si Üzerine”, *Akademik-US: Artvin Çoruh Üniversitesi İlahiyat Araştırmaları Dergisi*, 2018, C. 2, S. 1, 33-62.
- Bilgegil, M. Kaya, *Ziyâ Paşa Üzerinde Bir Araştırma*, Atatürk Üniversitesi Yayınları, Ankara 1979.
- Bilkan, Ali Fuat, *Nâbî Divânı*, I-II, Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1997.
- Bilmen, Ahmet Selim, *Ömer Nasûhi Bilmen: Hayatı-Eserleri-Anılar*, Bilmen Basımevi, İstanbul 1975.
- Bosnalı Alaeddin Sabit, *Divan*, haz. Turgut Karacan, Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları, Sivas 1991.
- Bozkurt, Nahide, “Me’mûn”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C. 29, Ankara 2004, 101-104.

- Buhârî, İsmâîl, *el-Câmi 'u's-Sahîh*, I-IX, el-Matbaatü'l-Kübrâ el-Emîriyye, Bulak 1311.
- Bursalı Mehmed Tahir, *Osmanlı Müellifleri*, I-III, haz. M. A. Yekta Saraç, Türkiye Bilimler Akademisi, Ankara 2016.
- Bursevî, İsmail Hakkı, *Ferahu'r-Rûh, Muhammediye Şerhi*, I-X, haz. Mustafa Utku, Uludağ Yayınları, İstanbul 2000-2010.
- Calcutta School Book Society (haz.), *The Persian Reader or Select Extracts from Various Persian Writers*, C. I, School Book Society's Press, Kalküta 1835.
- Canpolat, Hülya, “Sa’dî’nin Gülistân Önsözüne Yapılan Türkçe Şerhlerin Karşılaştırılmalı İncelenmesi”, Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 2006.
- Celâlüddîn Muhammed b. Muhammed Mevlevî, *Mesnevî-i Ma’nevî*, haz. Reynold A. Nicholson, İntişârât-ı Hermes, Tahran 1390/2011.
- Çağatay, Neşet, “Mevlânâ’nın Yazı Dili Niçin Farsça’dır”, *Bellekten*, 1983, C. 47, S. 185, 37-45.
- Çakıroğlu, Nevin, “Süleymaniye Kütüphanesi Bağdatlı Vehbî 1542’de Kayıtlı Muammâ-Lugaz Mecmuası (İnceleme-Metin)”, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 2014.
- Çelebioğlu, Âmil, *Erzurumlu İbrahim Hakkı*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 1988.
- Çelik, Aysun, “Türk Edebiyatında ‘Gülistân’ ve Hasan Rızâyî’nin ‘Cûy-ı Rahmet’ Adlı Manzûm Gülistân Şerhi (İnceleme-Metin)”, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2017.
- Çelik, Ramazan; Kiraz, Seydi, “Türk Edebiyatında İbrâhîm bin Edhem”, *Hikmet-Akademik Edebiyat Dergisi, Vefatının 100. Yılı Münasebetiyle Ali Emîrî Özel Sayısı*, Yıl 10 (Eylül 2024), 625-671.
- Çelik, Recep, “Fehîm-i Sâni (Süleyman Fehîm) ve Divânı (İnceleme-Metin)”, Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir 2012.
- Çiçekler, Mustafa, “Sa’dî-yi Şîrâzî”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C. 35, İstanbul 2008, 405-407.
- Derviş Muhammed Yeminî, *Fazilet-nâme*, I-II, haz. Yusuf Tepeli, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2002.

- Dikmen, Hamit, “Seyyid Vehbî ve Divanının Karşılaştırmalı Metni”, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1991.
- Dikmen, Hamit, “Seyyid Vehbî'nin Hayatı, Eserleri ve Sanatçı Kişiliği”, *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2004, C. 4, S. 1, 165-191.
- Diyanet İşleri Başkanlığı, *Lebib Dîvânı*, haz. Orhan Kurtoğlu, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Ankara 2017. Erişim adresi: <https://ekitap.ktb.gov.tr>.
- Durmuş, Ersin, “Mehmed Şakir Efendi, Hediyetü'l-İrfân Der-Şerh-i Bahâristân (İnceleme-Metin)”, Doktora Tezi, İstanbul Medeniyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2018.
- Ebû Bekr Bezzâr, *Müsnedü'l-Bezzâr*, C. 1-18, tahkik: Mahfûzu'r-rahmân Zeynullah, Âdil b. Sa'd, Sabri Abdülhâlık eş-Şâfiî, Mektebetü'l-Ulûm ve'l-Hikem, Medine 2009.
- Ebu'l-Kâsım Kuşeyrî, *er-Risâletü'l-Kuşeyriyye*, tahkik: Abdülhalim Mahmûd, Mahmûd b. eş-Şerîf, Müessesetü Dâri'sh-Şa'b, Kâhire 1409/1989.
- el-Bûsîrî, Şerefü'd-dîn Ebî Abdullâh Muhammed b. Sa'id, *Dîvânü'l-Bûsîrî*, tahkik: Muhammed Seyyid Geylânî, Matbaatu Mustafa el-Bâbî el-Halebî, Kâhire 1374/1955.
- el-Îmâm Alî b. Ebî Tâlib, *Dîvân*, haz. Abdurrahmân el-Mustâvî, Dâru'l-Ma'rife, Beyrut 1426/2005.
- el-Mevsilî, Ebû Ya'lâ, *Müsnedu Ebî Ya'lâ*, I-X, Dâru'l-Hadîs, Kâhire 1434.
- el-Münâvî, Abdurraûf, *Feyzü'l-Kadîr Şerhu'l-Câmi 'i's-Sagîr*, el-Mektebetü't-Ticâriyye el-Kübrâ, Mısır, 1356.
- Erçavuş, Deniz, “Senâî-yi Gaznevî'nin Gazellerinin Tasavvufî Açından İncelenmesi”, Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2020.
- Erdoğan, Kenan, *Niyâzî-i Mısrî Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri ve Dîvânı*, Akçağ Yayınları, Ankara 2019.
- ez-Zernûcî, el-Îmâm Burhânuddîn, *Ta'lîmu'l-Müteallim fi Tarîki't-Ta'allüm*, tahkik ve takdim: Salâh Muhammed el-Haymî, Nezîr Hamdân, Dâru İbn Kesîr, Dimaşk 2014.
- ez-Zeydânî, Muzhîruddîn, *Kitâbü'l-Mefââtih fi Şerhi'l-Mesâbih*, I-VI, thk. Nûriddin Tâlib vd., Daru'n-Nevâdir, Beyrut 1433.

- Fatîn Davud, *Fatîn Tezkiresi (Hâtimetü'l-Eş'âr)*, haz. Ömer Çiftçi, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Ankara 2017.
- Ferîdî, *Tercüme-i Dîvân-ı Hâfız: Manzum Hâfız Dîvânı Tercümesi*, I-II, haz. Emrullah Yakut, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, İstanbul 2019.
- Feridüddin Attâr, *Evlîya Tezkireleri*, Çev. Süleyman Uludağ, Kabcacı Yayınevi, İstanbul 2007.
- Fürûzanfer, Bediüzzaman, *Mevlâna Celâleddin*, Çev. Feridun Nafiz Uzluk, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1963.
- Göçgün, Önder, *Ziyâ Paşa*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 1987.
- Göyünç, Nejat, “Osmanlı Devleti'nde Mevleviler”, *Belleten*, 1991, C. 55, S. 213, 351-358.
- Güleç, İsmail, *Türk Edebiyatında Mesnevî Tercüme ve Şerhleri*, Pan Yayıncılık, İstanbul 2008.
- Gürer, Dilaver, “Şiblî, Ebû Bekir”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C. 39, İstanbul 2010, 125-126.
- Güzel, Abdurrahman, “Dini-Tasavvufî Türk Edebiyatında Hz. Muhammed (s.a.v) Hakkında Yazılan Nazım Türleri”, *Yalın Kaya Bitiği-Osman Fikri Sertkaya Armağanı*, Ed. Hatice Şirin User-Bülent Gül, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara 2013, 285-324.
- Hâfız-ı Şîrâzî, *Dîvân-ı Hâce Şemsüddîn Muhammed Hâfız-ı Şîrâzî*, haz. Muhammed Kazvîni ve Kâsım-ı Ganî, Kitâbhâne-i Zevvâr, Tahran, ty.
- Hayber, Abdülkadir; Özbay, Hüseyin, *Muallim Nâci'nin Şiirleri*, Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1997.
- Işık, Ayhan, “Osmanlı Devleti'nde Nakîbü'l-esrâfîlık Müessesesi ve Nakîbü'l-esrâf Kaymakamları”, *Alevilik Araştırmaları Dergisi*, 2015, Yıl: 5, S. 10, 185-228.
- İbn Arabî; Konuk, Ahmed Avni, *Tedbîrât-ı İlâhiyye Tercüme ve Şerhi*, haz. Mustafa Tahralı, İz Yayıncılık, İstanbul 2004.
- İbnülemin Mahmud Kemal İnal, *Son Asır Türk Şairleri*, I-IV, MEB Yayınları, İstanbul 1969-1970.
- Îmâm Muhammed b. İdrîs, *Dîvânü'l-Îmâm eş-Şâfiî*, haz. Muhammed İbrâhim Selîm, Mektebetü İbn Sinâ, Kâhire.

- İnal Savi, Saime, “Senâî”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C. 36, İstanbul 2009, 502-503.
- İşler, Emrullah, “Tarafe b. Abd”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C. 40, İstanbul 2011, 14.
- İşler, Necati, “Muhammed b. İbrahim’in Manzûm Şir‘atü’l-İslâm Tercümesi (Şir‘a-i Manzûme), (İnceleme-Tenkitli Metin)”, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2021.
- Kablender, Nesibe, “Ferîdüddîn-i Attâr’ın Tezkiretü’l-Evliyâ’sının Türkçe Tercüme ve Mütercimleri”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C. 8, S. 41, Aralık 2015, 197-203.
- Kablender, Nesibe, “Hâfız Hamza Efendi’nin Âdâb-ı Ta‘allüm Manzumesi”, *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, C. 34, S. 34 (Haziran 2025), 228-248.
- Kablender, Nesibe, “Tezkiretü’l-Evliyâ’yı Türkçeye Tercüme Ettiği İddia Edilen Bazı İsimlere Dair Eleştirel Bir İnceleme”, *V. Türkiye Lisansüstü Çalışmalar Kongresi Bidiriler Kitabı-IV (Edebiyat-Felsefe)*, 12-15 Mayıs 2016, Isparta, 55-68.
- Kara, Mustafa, “Dâvud et-Tâî”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C. 9, İstanbul 1994, 48-49.
- Karataş, Akif, “Mehmed Vehbî Konevî’nin Şerh-i Dîvân-ı Hâfız’ı (İnceleme-Metin)”, Doktora Tezi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas 2025.
- Karavelioğlu, Murat Ali, “İsmail Hakkı Bursevî’nin Muhammediye Şerhi (Birinci cilt) Ferahu’r-Rûh”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1999.
- Kemikli, Bilal, “Popüler Dinî Kültürümüze Dâir Bir Manzûme ve Üç Şâir -‘Hudâ Rabbim’ Manzûmesi Etrafında Tartışmalar-”, *İslâmî Araştırmalar Dergisi*, C. 14, S. 3-4, 2001, 492-500.
- Kemikli, Bilal, “Mesnevi ve Türk İrfanı: Mesnevihanlık Geleneği”, *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C. 16, S. 2, 2007, 1-20.
- Kemikli, Bilal, “Edeb Bir Tâc İmiş –Edebe Dair Bir Hasbihal-“, *Din ve Hayat*, TDV-İstanbul Müftülüğü Dergisi, Y. 13, S. 40, Kış 2020, 106-109.
- Kırman, Aydın, “Yemîni’nin Fazilet-nâme’si -Şekil ve Muhtevâ Tahlili-“, Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 2004.

- Kumru, Zehra, “Zernüci’nin Ta‘lîmü’l-Müte‘allim Adlı Eseri ile İbn İsmail’e Atfedilen Şerhi (Karşılaştırmalı Bir İnceleme)”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2024.
- Külekçi, Numan, *Erzurumlu İbrâhîm Hakkı*, Toker Yayınları, Erzurum 2002.
- Mahmud Kemâleddin-i Fenârî, *Âsârım: Mektûbât-ı Manzûme*, Ferâizcizâde Matbaası, Bursa 1304.
- Mahmud Kemâleddin-i Fenârî, *Âsârım: Nevâ-yı Şebâb*, Hudâvendigâr Vilâyet-i Celîlesi Matbaası, Bursa 1304.
- Mahmud Kemâleddin-i Fenârî, *Âsârım: Terâne-i Tıflâne*, Ferâizcizâde Matbaası, Bursa 1304.
- Memduhoğlu, Adnan, “İbrahim Hakkı Erzurumî’nin Manzûm İlmihâli”, *Sirt Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C. 2, S. 2, 11-52.
- Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî, *Mesnevî-i Ma‘nevî*, haz. Derya Örs - Hicabi Kırlangıç, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, İstanbul 2015.
- Meydânî, Ebu’l-Fazl Ahmed, *Mecma‘ü’l-Emsâl*, I-VI, thk. Muhammed Muhyiddîn Abdülhamid, Dârü’l-Ma‘rifet, Beyrut 2004.
- Muallim Nâci, *Terkîb-i Bend-i Muallim Nâci*, Tuna Vilayeti Matbaası, t.y.
- Muslihuddîn Sa‘dî, *Külliyât-ı Sa‘dî*, tashih: Muhammed Ali Fûrûgî, İntişârât-ı Hermes, Tahran 1385.
- Nâbî, *Hayriyye-i Nâbî*, haz. Mahmut Kaplan, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara 1995.
- Naçar, Fatma Aleyna, “Molla Câmi’nin Baharistan’ında Eğitim ve Değerler”, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara 2024.
- Namlı, Ali, “Kitâbetle Mübtelâ Olmak: İsmâil Hakkı Bursevî”, *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 2018, C. 16, S. 31-32, s. 333-368.
- Nedîm, *Nedîm Dîvânı*, haz. Muhsin Macit, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü, Ankara 2017. Erişim adresi: <https://ekitap.ktb.gov.tr>
- Nisâbü’rî, Nizâmüddîn, *Garâibü’l-Kur‘ân ve Regâibü’l-Furkân*, I-VI, thk. Zekeriyyâ Umeyrât, Dârü’l-Kütübi’l-İlmiyye, Beyrut 1416/1996.
- Nürüddîn Abdurrahmân bin Ahmed-i Câmi, *Bahâristân ve Resâil-i Câmi*, mukaddime ve tashih: A’lâhân Efsahzâd, Muhammedcan Ömerof, Ebûbekir Zuhûruddîn, Mîrâs-ı Mektûb, Tahran 1379.

- Osmânzâde Hüseyin Vassâf, *Sefîne-i Evliyâ*, I-V, haz. Mehmet Akkuş-Ali Yılmaz, Kitabevi Yayınları, İstanbul 2006.
- Öğüt, Salim, “Ebû Yûsuf”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C. 10, İstanbul 1994, 260-265.
- Öngören, Reşat, “Mevlânâ'nın Osmanlı'ya Etkileri”, *İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S. 16, 49-57.
- Özalp, Ömer Hakan, “Yeşilzâde Mehmed Sâlih Efendi”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C. 43, İstanbul 2013, 498-499.
- Özcanoglu, Muzaffer, “Adî b. Zeyd”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C. 1, İstanbul 1988, 382.
- Öztürk, Ali, “Muallim Nâci (1849-1893)'nin ‘Hülâsatü'l-İhlâs’ İsimli İhlâs Süresi Tefsiri”, *İslâmî İlimler Dergisi*, 8/2 (Güz 2012), 109-140.
- Öztürk, Ali, *Niyâzî-i Mısri*, Ketebe Yayınları, İstanbul 2018.
- Sa'dî-i Şîrâzî, Şeyh Muslihuddîn, *Bostân-ı Sa'dî*, tashih: Muhammed Ali Fürûgî, İntişârât-ı Kaknûs, Tahran 1372.
- Saîd-i Nefîsî, *Sühanân-ı Manzûm-ı Ebû Sa'îd Ebu'l-Hayr*, Çâphâne-i Hayderî, Tahran 1334.
- Sehâvî, *el-Makâsîdü'l-Hasene*, I-V, thk. Süfyan b. Fuâd, Dâru'l-Meymene, Şam, 1429.
- Senâî-i Gaznevî, *Dîvân*, haz. Müderris-i Razavî, İntişârât-ı Senâî, Tahran 1388.
- Sevindik, Hakan, “Türk Edebiyatında Bostan ve Abdî'nin Manzum Bostan Tercümesi (İnceleme-Metin)”, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2014.
- Sinanoğlu, Mustafa, “el-Mevâkîf”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C. 29, Ankara 2004, 422-424.
- Soleimanzadeshekarab, Naser, “Şem'î Şem'ullâh ve Şerh-i Dîvân-ı Hâfız”, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2019.
- Sönmez, Hakan, “Yahyâ bin Abdullâh'ın Kasîde-i Bürde Şerhi: Tercümetü'l-Esrâr fi Medhi Seyyidi'l-Ebrâr (İnceleme-Tenkitledir)”, Doktora Tezi, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Tokat 2025.
- Südü-i Bosnevî, *Şerh-i Dîvân-ı Hâfız: Südü'nin Hâfız Dîvânı Şerhi*, I-III, haz. İbrahim Kaya, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, İstanbul 2020.

- Sultan Üçüncü Murad, *Murâdî Dîvânı*, haz. H. Ahmet Kırkkılıç, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, İstanbul 2015.
- Süleymân Fehîm Efendi, *Dîvânçe-i Süleymân Fehîm-i Sâni*, İstanbul 1262/1846.
- Sümbülzâde Vehbî, *Lutfiyye*, haz. Süreyya Ali Beyzâdeoğlu, Bedir Yayınevi, İstanbul 1994.
- Sünbülzâde Vehbî, *Sünbülzâde Vehbî Dîvânı*, haz. Ahmet Yenikale, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Ankara 2017. Erişim adresi: <https://ekitap.ktb.gov.tr>.
- Şahin, Ebubekir Sıddık, “Kaside-i Bürde'nin Türkçe Şerh ve Tercüme-leri”, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1997.
- Şahinoğlu, M. Nazif, “Attâr, Ferîdüddîn”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C. 4, İstanbul 1991, 95-98.
- Şimşek, Gül, “Mecmû'a-i Mu'ammeyât Ni'metî'ye Ait Mu'ammâ Mecmuası (İnceleme-Metin)”, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2023.
- Taberânî, Ebu'l-Kâsım Süleymân, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, I-XXV, thk. Hamdî b. Abdülmecîd, Mektebetü İbn Teymiyye, Kâhîre 1415/1994.
- Tanpınar, Ahmet Hamdi, *XIX. Asır Türk Edebiyatı Tarihi*, haz. Abdullah Uçman, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2007.
- Tansel, Fevziye Abdullah, “Muallim Naci'nin Dini Eserleri”, *Diyanet İşleri Başkanlığı Dergisi*, 1961, 161-177.
- Tarakçı, Celâl, *Muallim Nâci Efendi Hayatı ve Eserlerinin Tedkiki*, Sönmez Ofset Matbaası, Samsun 1994.
- Torun, Elvan, “19. Yüzyıl Şairi Süleyman Fehim Efendi Divanı: İnceleme, Metin ve Dizin”, Yüksek Lisans Tezi, Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2018.
- Tuğluk, İbrahim Halil, “Türk Edebiyatında Bahâristân”, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2016, C. 26, S. 1, s. 45-57.
- Turgut, Kadir, “Abdurrahman Câmî, Düşünce ve Eserlerinin Türk Edebiyatına Etkisi”, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2013.
- Tülücü, Süleyman, “Lebid b. Rebia”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C. 27, Ankara 2003, 121-122.

- Tülücü, Süleyman, “Muallakât”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C. 30, Ankara 2020, 308-310.
- Uçman, Abdullah, *Muallim Naci*, Toker Yayınları, İstanbul 1998.
- Uğur, Mücteba, “Abdurrahman b. Mehdî”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C. 1, İstanbul 1988, 167-168.
- Uludağ, Süleyman, “Bâyezîd-i Bistâmî”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C. 5, İstanbul 1992, 238-241.
- Ulunay, Refi Cevat, *Rıza Tevfik Şiirleri ve Mektupları*, haz. Göker İnan, Bilge Kültür Sanat, İstanbul 2025.
- Uzunpostalcı, Mustafa, “Ebû Hanîfe”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C. 10, İstanbul 1994, 131-138.
- Ya'kûb b. es-Seyyid Ali, *Mefâtihu'l-Cinân Şerhu Şir'ati'l-İslâm*, Hakikat Kitabevi, İstanbul 2018.
- Yaltkaya, Şerafeddin, *Mu'allakât-ı Seb'a, Yedi Askı*, Büyüyenay Yayınları, İstanbul 2018.
- Yazıcı, Tahsin, “Hâfız-ı Şîrâzî”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C. 15, İstanbul 1997, s. 103-106.
- Yıldıran Sarıkaya, Meliha, “Türk-İslâm Edebiyatında Hz. Ali”, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2004.
- Yılmaz, Mehmet, *Edebiyatımızda İslâmî Kaynaklı Sözler -Ansiklopedik Sözlük-*, Enderun Kitabevi, İstanbul 1992.
- Yılmaz, Mehmet, *Kültürümüzde Arapça ve Farsça Asıllı Vecizeler Sözlüğü*, I-II, Sütun Yayınları, İstanbul 2008.
- Ziya Paşa, *Terkîb-i Bend – Tercî'-i Bend*, haz. Özge Şahin, Çağrı Yayınları, İstanbul 2008.

Dizin

A	F
Abdullah (Hz. Peygamber'in babası), 88	Fahrüddin-i Irâkî, 73
Abdurrahmân-ı Mehdî, 77	
Âdem Hz., 86, 133	G
Ali Hz, 74, 119	Gazzâlî, 73, 74
B	H
Ba'lebek, 105	Hâfız-ı Şîrâzî, 85
Bâyezîd-i Bistâmî, 88, 117	Hârûn er-Reşîd (Abbâsî halifesi), 105
C	Havvâ, 133
Celâlüddîn-i Devvânî, 95	Hemedân, 74
Cibril, 95	Hızr, 69
Cüneyd-i Bağdâdî, 122, 123	Hürmüz, 77
D	İ-İ
Dâvûd-ı Tâ'î, 102	Irâk, 77
E	İbn Ümmü Mektûm, 89
Ebû Cehl, 88	İbrâhîm Hakkî, 97
Ebû Hanîfe (İmâm-ı A'zam), 102, 103	İbrâhîm b. Edhem, 91, 92
Ebû Mansûr-ı Mâturîdî, 95	İsmâîl Hakkî, 97
Ebû Tâlib, 88	K
Ebû Yûsuf, 102, 103	Karâfe, 83
Ebu'l-Hasan el-Harakânî, 88, 90	Kureyş, 89

L	Şehristân Medresesi, 74 Şir'atü'l-İslâm, 104
M	T Tevrât, 96 Tûr Dağı, 113
Mahmûd-ı Gaznevî, 88 Mâlik (İmâm), 77, Mansûr (Abbâsî halifesi), 103, 105 Me'mûn (Abbâsî halifesi), 100 Medîne, 77 Meryem Hz., 114 Mevâkif, 95 Mısır, 77, 83 Muhammed b. Şeybânî, 102 Muhammedîyye, 96 Mûsâ, Hz., 95, 112, 113	U Usûl-i Fıkh, 77
Ş	Y Yemen, 77 Yûsuf Hz., 90, 92, 110, 123, 124
Şâfi'î (İmâm), 75, 78, 82, 85, 93, 117	Z Zeliha (Züleyhâ), 92, 123 Zülfikâr, 119

MECÂMÎ'U'L- MEHÂSİN

Seyyid Ali Rızâ Efendi, Erzurum nakîbüleşraf kaymakamlarının muhtemelen sonuncusudur. Onun 20. yüzyılın başlarında kaleme aldığı *Mecâmi'ü'l-Mehâsin*, muhtevastaki edebî zenginlik ile de dikkat çeken bir ahlâk kitabıdır. Ali Rızâ Efendi, kendisinden önce aynı görevi yürüten ve İlmî mahlasıyla şiirler de yazmış olan Abdurrezzâk Efendi'nin oğludur. Cumhuriyet döneminde diyanet işleri başkanlığı yapmış olan âlimlerden Ömer Nasuhi Bilmen de Ali Rızâ Efendi'nin amcasının oğludur.

İlimle hemhâl, tasavvuf ve edebiyatla yakından ilgili bir aileye mensup olan müellif, *Mecâmi'ü'l-Mehâsin*'i herkese hitap etmek üzere kaleme almakla birlikte özellikle eğitim çağındaki gençlerin edep ve ahlâk temelli yetişmesine katkı sağlamayı amaçlamıştır. Eserinin ana bölümleri, belirlediği mevzulara hasrettiği 21 dersten oluşmaktadır. Bu kısımlarda iktibas ettiği âyet, hadis, Arapça veya Farsça vecize ve beyitlerin tercümelerini de yaparak metnin herkes tarafından anlaşılır olmasını hedeflediğini göstermiştir.

Eserin başlıca konuları ilim, edep, ahlâk ve erdeme dair mevzulardır. Bunları anlatırken eklediği Türkçe, Arapça ve Farsça beyitler genellikle hikemî ve öğüt vericidir. Bûsîrî, Ferîdüddîn-i Attâr, Mevlânâ, Sa'dî-i Şîrâzî, Molla Câmi, Bağdatlı Rûhî, Niyâzî-i Mısırî, Nâbî, Ziyâ Paşa ve Muallim Nâcî, şiirlerinden alıntılar tespit ettiğimiz şairlerden bazılarıdır. Kendisinin de Rızâ mahlası ile şiirler yazdığı, yine esere kaydettiği bir şiirinden anlaşılmaktadır. Bunlara ilaveten müellif, dînî ve tasavvufî şahsiyetler ile bazı İslâm âlimleri ve devlet yöneticileri hakkında kısaca veya çeşitli bilgiler aktarmak suretiyle bahsettiği konuyu örneklendirmeyi de ihmal etmemiştir. Bu yönleriyle *Mecâmi'ü'l-Mehâsin* hem zevkle okunabilecek hem de müellifin düşünce dünyasını yansıtan edebî değeri yüksek bir ahlâkî eserdir.



"dün"den öğrendiklerinle
"bugün"ü yaşamak
"yarın"ları aydınlatır.

ISBN 978-625-8686-18-0



9 786258 686180